

Розділ 8

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА СВІТУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Наталія БОРОВИК

викладачка ДНЗ «Лісоводський професійний аграрний ліцей»,
село Лісоводи, Хмельницька область

НАВЧАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О

Актуальність питань низького рівня фінансової грамотності населення особливо зросла в останні десятиліття, коли значно загострилися проблеми непомірного особистого боргового навантаження, відсутності ефективних заощаджень, нездатності громадян вживати адекватних заходів, спрямованих на захист власного добробуту тощо.

Дослідження проблем фінансової грамотності, як чинника успішної системи економічних знань здобувачів освіти ЗП(ПТ)О, знайшли своє відображення в працях зарубіжних та українських науковців, таких як: В. Геєць, В. Ільїн, В. Кремінь, М. Кузнєцов, К. Кутер, Е. Лусарді, Т. Люсей, О. Мітчелл, М. Овчинніков, Л. Стахович, А. Столярова.

Аналіз літературних джерел показав, що дослідження цих науковців є ґрунтовними, але для вивчення фінансової грамотності як чинника успішної системи економічних знань здобувачів освіти ЗП(ПТ)О залишаються незавершеними та недопрацьованими.

Незважаючи на широке коло науковців, що займаються питаннями фінансової грамотності як чинника успішної системи економічних знань здобувачів освіти ЗП(ПТ)О проблеми продовжують накопичуватися та набувають більшої актуальності.

Така дисципліна, як «Основи галузевої економіки і підприємництва», яку вивчають здобувачі освіти ЗП(ПТ)О займає значиме місце у системі економічної освіти. Адже багато хто з випускників галузі ЗП(ПТ)О у майбутньому планує свою власну підприємницьку діяльність і від ефективності їх управлінських рішень багато в чому буде залежати об'єктивність та всебічність оцінювання фінансового стану їх майбутнього підприємства та галузі в цілому.

Сьогодні дуже велика увага приділяється економічним знанням здобувачів освіти ЗП(ПТ)О, формуванню їх економічної культури, використанню міжпредметних зв'язків економіки з іншими базовими дисциплінами, змісту, організації та методиці теоретичної та практичної фінансової грамотності.

Фінансово грамотні люди більшою мірою захищені від фінансових ризиків і непередбачуваних ситуацій. Вони відповідальніше ставляться до управління особистими фінансами, здатні підвищувати добробут за рахунок розподілу наявних грошових ресурсів і планування майбутніх витрат [1].

Важливість економічної освіти обумовлена життєвою необхідністю адаптації здобувачів освіти до динамічно мінливих соціально-економічних умов життя, підвищеними вимогами до особистісних якостей майбутніх фахівців ринкової економіки – їх підприємливості, фінансової грамотності, самостійності, компетентності, відповідальності.

Тому, викликом сьогодення є саме підготовка вмінь, знань та навичок фінансової грамотності майбутніх фахівців. Зацікавити здобувачів освіти предметом «Основи галузевої економіки і підприємництва» можна шляхом уникнення одноманітності у роботі. Використання ігрових моментів на уроках, цікавих історичних фактів, новинок у різних галузях економіки, сприяти розвитку логічного мислення та інтелекту здобувачів освіти, їх зацікавленості предметом.

Знання економічної науки полягає в можливості навчитися раціонально використовувати власні заощадження, а знання в галузі фінансів допоможуть вигідно вкласти кошти, врятувати їх при необхідності від інфляції тощо. Економічна обізнаність дає можливість успішно вести власний бізнес.

Ініціативність і підприємливість є важливими якостями особистості, тісно пов'язаними з ключовими навичками XXI століття (вирішення складних проблем, критичне мислення, творчість, управління людьми, емоційний інтелект, оцінка та прийняття рішень, орієнтація на сервіс, ведення переговорів, когнітивна гнучкість). Ці якості допомагають особистості генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя, підвищуючи як власний соціальний статус і добробут, так і розвиток суспільства й держави. Бажання творити зміни і водночас займатися улюбленою справою – чи не найкраща формула для запуску стартапів як соціальних так і бізнес-проектів.

Система професійної освіти наразі перебуває на етапі реформування, активного розвитку та подолання існуючих викликів. Мета змін – побудова ефективної моделі професійної освіти як основи економічного добробуту держави, складової сталого розвитку суспільства, запоруки професійної самореалізації та неперервного професійного розвитку особистості упродовж життя відповідно до її інтересів та потреб економіки. Одним із засобів реформування професійної освіти є перехід на компетентісну основу і як результат – творчі, креативні, активні, вмотивовані здатні реагувати на вимоги часу, наділені ключовими життєвими компетентностями здобувачі освіти, які прагнуть професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання.

Здобувачі освіти ДНЗ «Лісоводський професійний аграрний ліцей» приймають активну участь в різних проектах: в обласному очно-заочному конкурсі бізнес-проектів «Живи та працюй на Хмельниччині!» серед учнів закладів професійно-технічної та студентів закладів вищої освіти

Хмельницької області (в рамках реалізації комплексного профорієнтаційного проекту для молоді «Успішна молодь – успішна громада»); в обласному очно-заочному конкурсі бізнес-проектів «Лідер року» серед учнів закладів професійно-технічної освіти; у обласному онлайн-вернісажі бізнес-ідей серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти «Стартап юніор», де отримували призові місця. Завданням вернісажу є пошук бізнес-ідей, що можуть стати стартовим майданчиком для реалізації власної справи за професією, що здобувається в ЗП(ПТ)О, а також реалізація соціальних ініціатив для місцевої громади.

Г. Кучерова вважає, що фінансова грамотність являє собою певне вміння застосовувати фінансові знання та використовувати здобуті фінансові навички, щоб отримувати максимальну користь від управління власними фінансами [5].

Л. Зюманза зазначає, фінансову грамотність як сукупність знань, умінь та навичок, необхідних для прийняття усвідомлених рішень при короткостроковому та довгостроковому плануванні та управлінні фінансовими ризиками впродовж усього життя [6].

Одним з важливих інструментів фінансової грамотності вважається економія, причому розумна, а не тотальна. Раніше вас стане успішним той, хто раціонально вміє робити накопичення, використовує фінансовий план, ставить перед собою розумні цілі і поступово рухається шляхом їх реалізації [7].

На уроці з дисципліни «Основи галузевої економіки і підприємництва» здобувачі освіти ЗП(ПТ)О засвоюють, що рівень використання матеріальних ресурсів виражається через показник матеріалоємності продукції – співвідношення маси матеріальних витрат (сировини, матеріалів, палива, енергії та інших видів ресурсів) і виготовленої продукції. Розрахунки ведуться як у грошовому, так і в натуральному виразі.

Потрібно, щоб здобувачі освіти ЗП(ПТ)О навчилися цінувати те, як вони і їхні члени родини працюють, і якою працею вони домагаються грошей, щоб забезпечити собі бажаний спосіб життя.

Таким чином, фінансова грамотність як чинник успішної системи економічних знань здобувачів освіти ЗП(ПТ)О передбачає володіння економічними та, передусім, фінансовими поняттями й категоріями, що дозволяє людині самостійно аналізувати й оцінювати основні тенденції економічного життя держави і відповідно до обставин визначати моделі власної фінансової поведінки та фінансової безпеки. Фінансова грамотність надає безцінний багаж знань і навичок, які формують правильне ставлення до особистих грошей і дозволяють середньостатистичній людині приймати вигідні для себе рішення. Фінансова грамотність вигідна як простій людині, так і державі.

Перелік використаних джерел:

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економіки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 1998. 280 с.
2. Лусарді Анна Марія, експерт з питань підвищення фінансової грамотності із США: фінансова грамотність населення покращує загальний стан економіки країни. URL: <http://ukranews.com/uk/news/economics/2013/10/24>.
3. Смовженко Т. Курс «Фінансова грамотність»: досягнення, проблемні питання та завдання на майбутнє. URL: http://finrep.kiev.ua/download/finlit_workshop_sep22_2014_smovzhenko.pdf.
4. Ковтун О.А. Проблеми періодизації трансформації фінансової поведінки домогосподарств на ринку фінансових послуг України. Проблеми економіки. 2013. №3. С. 274-281.
5. Кучерова Г.Ю. Шляхи розвитку фінансової культури населення. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер.: Економіка і менеджмент. 2013. №2. С. 125-131. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsuem_2013_2_18.pdf.
6. Зюман Л.А. Вплив консерватизму економічного світогляду на фінансову грамотність молоді. URL: http://asconf.com/rus/archive_view/161.

7. Забуга Н. Курс «Фінансова грамотність» у системі загальної середньої освіти: практичні питання впровадження. URL: http://finrep.kiev.ua/download/finlit_workshop_sep22_2014_zabuha.pdf.

8. Бонд Р., Куценко О., Лозицька Н. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: факти та висновки. К.: USAID FINREP, 2010. 36 с. URL: <http://www.uaib.com.ua>.